

## **E-jatkokirje: Komission kolmas muutosehdotus koskien tilapäisiä kriisiajan valtiontukipuitteita talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan**

Kokous

Eduskuntatunnus

### **Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu**

Komissio avasi 1.2.2023 jäsenvaltioille konsultaation kolmannesta muutosehdotuksesta koskien tilapäisiä kriisipuitteita valtiontukisäännöistä jäsenmaiden talouden tukemiseksi Venäjän Ukrainaan kohdistaneen aseellisen hyökkäyksen johdosta.

Komissio on ehdottamat muutokset ottavat huomioon jäsenvaltioille 13.–20.12.2022 suunnatun kuulemisen tulokset, sekä komission varapuheenjohtaja Vestagerin tammi-kuussa 2023 ECOFIN-asioista vastaaville ministereille osoittamaan kirjeeseen saadut vastaukset valtiontukisääntöjen mahdollisia muutostarpeita koskien.

Muutosehdotuksen myötä tilapäiset kriisipuitteet ehdotetaan laajennettavaksi tilapäisiksi kriisi- ja siirtymäpuitteiksi (Temporary Crisis and Transition Framework), jolla helpotettaisiin ja nopeutettaisiin Euroopan siirtymistä hiilineutraaliin (net-zero-) talouteen. Muutosehdotus on osa komission 1.2.2023 julkaisemaa vihreän kehityksen teollisuus-suunnitelmaa, ja sen tavoitteena on vauhdittaa investointeja yhtäältä uusiutuvien energialähteiden nopeampaan käyttöönottoon ja teollisuuden vähähiilistämiseen, sekä toisaalta hiilineutraaliin talouteen tarvittavien laitteiden valmistukseen.

Komissio on esittänyt 2.5., 2.6. ja 2.8. -jaksojen tukia myönnettäväksi 31.12.2025 asti. Akuuttiin kriisiin tarkoitettujen 2.1.–2.4. ja 2.7. -jaksojen tukien voimassaoloa ei ole esitetty jatkettavaksi 31.12.2023 jälkeen.

Komissio järjesti jäsenvaltioille 8.2.2023 kokouksen, jossa jäsenvaltiot saivat esittää alustavia näkemyksiään muutoksista ja jossa se vastasi jäsenvaltioiden kysymyksiin

muutosehdotuksista. Komission tarkoituksena on hyväksyä tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet mahdollisimman pian, arviolta maaliskuun alkuun 2023 mennessä.

## Suomen kanta

E-kirjeen E 31/2022 vp sekä E-jatkokirjeiden EJ 6/2022 vp, EJ 9/2022 vp ja EJ 12/2022 vp kannat ovat edelleen perusteltuja. Tässä E-jatkokirjeessä on tarkoitus täydentää tuota aikaisempaa kantaa.

Valtioneuvosto tunnistaa tarpeen arvioida miten EU:n kilpailukyky voidaan turvata ja investointien valuminen EU:n ulkopuolelle välttää tilanteessa, jossa muut keskeiset toimet, kuten Kiina ja Yhdysvallat, tukevat strategisilla aloilla toimivia yrityksiä ja tekevät näille aloille merkittäviä investointeja. Valtioneuvosto pitää kuitenkin EU-selonteon mukaisesti tärkeänä, että EU:n valtiontukipolitiikka tukee EU:n markkinoiden säilymistä kilpailullisina, avoimina ja kilpailukykyisinä. EU:n tulee välttää jännitteiden kasvattamista keskeisten kumppaneiden kanssa. Valtiontukisääntöjä ei tule keventää ilman selkeää analyysia valtiontukien tarkoituksenmukaisuudesta politiikkavälineenä, mahdollisten kolmansien maiden toimien vaikutuksista EU:n kilpailukykyyn ja vaikutustenarviointia sisämarkkinoiden toimivuuteen. Kolmansien maiden myöntämiin kilpailua vääristäviin tukiin voidaan pyrkiä puuttumaan mahdollisuuksien mukaan ja perustelluissa tapauksissa myös kauppapolitiikan keinoin. Vastaavasti EU:n haitallisiin strategisiin riippuvuuksiin yksittäisistä kolmansista maista tulee puuttua kilpailua vähiten vääristävillä tavoilla, esimerkiksi hyödyntämällä sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista annettua asetusta (2022/2560).

Lähtökohtaisesti EU:n vihreään siirtymään – kuten investointeihin – kohdennettavien valtiontukien tulisi perustua ”normaaliaikojen” valtiontukisääntöihin, joiden tarkastelu vihreään siirtymän näkökulmasta on tällä hetkellä käynnissä. Tuettaessa EU:n kilpailukykyä valtiontukisääntöjen muutoksilla toimenpiteiden ei tule perustua ”normaaliaikojen valtiontukisääntöihin”, sillä tuolloin ne voivat jäädä pysyväksi osaksi EU:n valtiontukipolitiikkaa. Nyt ehdotetut muutokset kasvattavat valtioneuvoston näkemyksen mukaan riskiä yhtäältä tukijärjestelmän laajenemisesta ja pitenemisestä, ja toisaalta markkinaehtoisen kehityksen heikkenemisestä ja sitä kautta investointiympäristön epävarmuuden kasvamisesta. Tästä syystä valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti ehdotukseen pitää muutetut tukisäännöt voimassa 31.12.2025 saakka.

Valtioneuvosto on aiemmin kiinnittänyt huomiota myös siihen, että vihreän siirtymän investointeja on viivästyttänyt myös komission hidas päätöksenteko valtiontukien ilmoitusmenettelyssä ja valtiontukien yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen EU:n vihreän siirtymän tavoitteita tukevan uudistuksen voimaantulon viivästyminen (U 71/2021 vp, UJ 26/2022 vp). Nyt esitettyjen muutosten yhteydessä valtioneuvosto korostaa yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen roolia, ja suhtautuu positiivisesti niihin asetuksen uudistuksessa tuleviin vihreään energiaan liittyviin muutoksiin, joista komissio on aiemmin konsultoinut jäsenmaita.

Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti muutoksissa ehdotettuihin jakson 2.8. tuotannollisten investointien investointitukiin. Investointitukien kohdentaminen nykyistä laajamittaisemmin massatuotantoon olisi toteutuessaan politiikkamuutos, jolla voi olla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia sisämarkkinoiden toimintaan. Valtioneuvosto on korostanut vahvaa tietopohjaista analyysia ja politiikkavaihtoehtojen arviointia ennen muutosten esittämistä, eikä nyt ehdotettujen muutosten perusteluiksi ole esitetty riittävää näyttöä. Uusi 2.8-jakson ehdotus ei ole teknologianeutraali, sillä ”strategisiksi” tunnustetaan vain osa kilpailevista vihreän siirtymän teknologioista. Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti tiettyjen sektorien tukemiseen ilman perusteellista vaikutustenarviointia ja erityisesti tilanteessa,

jossa tuen määrän ratkaisee kolmannen maan mahdollisesti tarjoama tuki. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan myös volyymiltään suurien ja eniten kilpailua vääristävien yksittäisten tukien tulee pysyä komission ennakkovalvonnan piirissä jatkossa.

Erityisen varauksellisesti valtioneuvosto suhtautuu muutosehdotuksen jaksossa 2.8. esiteltyyn jäsenmaiden mahdollisuuteen korottaa niiden myöntämää tukea niin paljon, että se ylittää kolmannen maan myöntämän tuen tasolle (= tuen ”matching”). Valtioneuvoston näkemyksen mukaan kyseinen toiminta vaarantaisi vakavasti tasapuoliset toimintaedellytykset ja –olosuhteet sekä unionin sisämarkkinoiden toiminnan: Tuotannollinen investointituki on nykytilassa mahdollista lähinnä aluetukialueilla. Ehdotuksen mukaan jäsenvaltio voisi kuitenkin myöntää kolmannen maan lupaamaa tukea täysin vastaavan määrän vaarassa olevalle kansalliselle investoinnille, mikä olisi vahingollista Suomelle ja laajemmin koko EU-maiden nykyiselle aluetukipolitiikalle. Menetelmä saattaisi johtaa jäsenvaltioiden väliseen tukikilpailuun, jossa suuremmilla jäsenvaltioilla olisi pienempiä valtioita paremmat menestymismahdollisuudet.

Valtioneuvosto hyväksyy joustot, jotka koskevat nykyisissä kriisiajan valtioneuvoston säännöissä olevien ja ehdotuksessa muutettujen uusiutuvan energian ja teollisuuden vähähiilisyyttä edistäviä tukia (jaksot 2.5. ja 2.6.) muun muassa tukien kilpailutusta koskevien vaatimusten ja tuen määrittämistä koskevien menetelmien osalta, tai tuetun hankkeen käyttöönottoaikojen pidentämistä sekä tuen kasautumisen sallimista muiden valtioneuvoston tukien kanssa. Valtioneuvosto suhtautuu positiivisesti ehdotuksen teknologianeutraaliuteen uusiutuvien energiamuotojen osalta, mutta näkisi laajennuksen myös potentiaaliin uusiin puhtaan energian tuotantomuotoihin olevan tervetullut.

## Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio hyväksyi 23.3.2022 tilapäiset valtioneuvoston säännöt EU:n talouden tukemiseksi Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen johdosta. Tilapäiset kriisiajan säännöt joustavoittivat huomattavasti EU:n valtioneuvoston sääntöjä, ja niiden tarkoituksena oli auttaa jäsenvaltioita lieventämään Ukrainan sodan sekä siihen liittyvien pakotteiden ja vastapakotteiden aiheuttamia haitallisia talousvaikutuksia yrityksille valtioneuvoston tukien keinoin. Komissio uudisti sääntöjä heinäkuussa 2022, jolloin myös uusiutuvat energian investointituet ja teollisuuden vähähiilisyyttä edistävät tuet tulivat joustojen piiriin. Lokakuussa 2022 sääntöjä muutettiin uudelleen, jolloin muun muassa yrityskohtaisen tuen enimmäismäärää nostettiin sekä sähkön ja kaasun kohonneisiin hintoihin kohdennettavan tuen kriteerejä joustavoitettiin merkittävästi. Lisäksi sääntöjen voimassaoloa jatkettiin 31.12.2023 asti.

Komissio käynnisti joulukuussa 2022 jäsenvaltioille suunnatun pikaisen kuulemisen, jonka perusteella komissio arvioi EU:n valtioneuvoston politiikan riittävyyttä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen sekä Yhdysvaltojen IRA-ilmastolakipaketin taloudellisten vaikutusten takia. (IRA-lakipakettia on käsitelty aiemmin jatkokirjeessä EJ 12/2022 vp). Lisäksi komission varapuheenjohtaja Vestager lähetti tammikuussa kilpailukyky- ja ECOFIN-asioista vastaaville ministereille suunnatun kirjeen, jossa nostettiin esiin mahdollisia muutoksia tilapäisesti joustavoitettuihin valtioneuvoston sääntöihin ja esitettiin kysymyksiä liittyen valtioneuvoston sääntöjen mahdollisiin muutostarpeisiin. Vestagerin kirjeen tarkoituksena oli pohjustaa virallista jäsenmaiden konsultaatiota valtioneuvoston sääntöjen muutoksista.

Komissio käynnisti konsultaation 1.2.2023 pyytäen jäsenmailta kommentteja ehdotamiinsa muutoksiin tilapäisissä kriisiajan valtioneuvoston säännöissä. Muutosten tarkoituksena on paitsi vastata energiakriisin ja Yhdysvaltojen IRA-ilmastolakipaketin tuomiin haasteisiin, myös helpottaa ja vauhdittaa Euroopan siirtymistä niin kutsuttuun net-zero-talouteen. Ehdotetut muutokset ovat osa vihreän kehityksen ohjelman teollisuussuunnitelmaa

(Green Deal Industrial Plan) ja ne on suunniteltu tukemaan investointeja, jotta uusiutuvien energiamuotojen hyödyntäminen ja teollisuuden hiilineutraalius saataisiin alkamaan nopeammin.

Esitykseen sisältyy yksi uusi jakso (2.8. Tuki vauhditettuihin investointeihin net-zero-talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla), jossa esitetään strategisille sektoreille suunnattua tuotannollisten investointien tukea, ja joka sisältäisi myös jäsenmaan mahdollisuuden korottaa sen myöntämä tuki kolmannen maan myöntämän tuen tasolle. Ehdotetut muutokset koskevat lisäksi erityisesti jaksoissa 2.5. (Tuki REPowerEU:n kannalta merkityksellisen uusiutuvan energian, energian varastoinnin ja uusiutuvan lämmön käyttöönoton nopeuttamiseen) ja 2.6. (Tuki teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen sähköistämisen ja/tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan ja sähköpohjaisen vedyn käytön avulla sekä tuki energiatehokkuustoimenpiteisiin) esitettyjä uusiutuvan energian ja teollisuuden hiilipäästöjen vähentämistä vauhdittavien tukien laajennuksia ja lisäjoustoja.

Sisällöllisesti muutokset käsittelevät: 1) tuotannollisten investointien tukea strategisilla sektoreilla; 2) uusiutuvan energian ja teollisuuden hiilipäästöjen vähentämistä vauhdittavien investointitukien lisäjoustoja, ja 3) uusiutuvan energian toimintatukea. Jaksossa 2.8. esitelty strategisille sektoreille suunnattu tuotannollisten investointien tuki, joka sisältää myös jäsenmaan mahdollisuuden korottaa sen myöntämä tuki kolmannen maan myöntämän tuen tasolle. Käytännössä ehdotettujen muutosten jaksot 2.5 ja 2.6 tarjoavat työkaluja uusiutuvan energian tuotantohankkeiden käyttöönottoon ja teollisuuden hiilestä irrottamiseen. 2.5.-jaksossa esitellään myös uusi tukimuoto, toimintatuki, jonka tarkoituksena on investointituen tavoin uusiutuvan energian ja energian varastoinnin käyttöönoton vauhdittaminen. Ehdotetun toimintatuen sisältö heijastelee investointituen sisältöä.

Yllä mainitut muutetut tai uudet säännöt olisivat voimassa 31.12.2025 asti ja muutosten myötä tilapäisten kriisipuitteiden nimi ehdotetaan muutettavaksi tilapäisiksi kriisi- ja siirtymäpuitteiksi (Temporary Crisis and Transition Framework). Puitteiden aiemmin voimassa olevia 2.1.–2.4. ja 2.7. -jaksojen tukimuotoja ei nyt ehdoteta jatkettavan 31.12.2023 jälkeen.

Yleisesti ottaen komissio perustelee muutoksia energiakriisillä ja REPowerEU-suunnitelman toimeenpanemisella. Uutta 2.8.-jaksoa on perusteltu tarpeella vastata Yhdysvaltojen Inflation Reduction Act –paketin tukikilpailuun. Ehdotettujen muutosten mukaan uusiutuvan energian ja energian varastoinnin nopeampi käyttöönotto voi edellyttää täydentäviä investointeja energiainfrastruktuuriin sekä verkon laajentamiseen.

#### Ehdotuksen jakso 2.8: Tuki vauhditettuihin investointeihin net-zero-talouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltiot voivat harkita yksityisten investointien tukemista net-zero-talouteen siirtymisen kannalta strategisten sektoreiden osalta silloin, kun tuki on kohdennettu tuottavan investointivajeen korjaamiseksi, ja se kannustaa niiden nopeaan käyttöönottoon. Näin tehdessään jäsenmaiden tulee ottaa huomioon myös globaalit haasteet, jotka uhkaavat uusia investointeja näillä sektoreilla Euroopan talousalueen ulkopuolella sijaitsevien kolmansien maiden eduksi. Tuella on kannustava vaikutus silloin, kun se on suunnattu investointeihin, joiden työt on aloitettu tämän ehdotuksen lopullisen hyväksymispäivän jälkeen.

Tuella on kannustava vaikutus myös silloin, jos hanke on aloitettu ennen tätä ajankohtaa ja jos tuki on tarpeen hankkeen nopeuttamiseksi tai laajentamiseksi. Tällöin tosin ainoastaan kiihtymispyrkimyksiin tai laajennukseen liittyvät lisäkustannukset ovat tukikelpoisia.

Ollakseen sisämarkkinoille soveltuva, tuki tulee myöntää kannustamaan vihreää siirtymää varten tarvittavien laitteiden, kuten akkujen, aurinkopaneelien, tuulivoimaloiden, lämpöpumppujen, elektrolysaattoreiden ja hiilidioksidin talteenoton käytön ja varastoinnin (CCUS), sekä näihin liittyvien laitteiden valmistuksessa tarvittavien kriittisten raaka-aineiden tuotantoa. Tuki myönnetään tukiohjelman perusteella viimeistään 31.12.2025, ja sallittuja tukimuotoja ovat verotuet, korkotukilainat, takaukset tai sellaiset avustukset, joita ei tarvitse maksaa takaisin. Lainojen tai takausten muuntaminen takaisinmaksettavaksi avustukseksi on tehtävä viimeistään 30.6.2026.

Tuki-intensiteetti voi olla enintään 10 prosenttia tukikelpoisista kustannuksista ja tuen yritysکوhtainen enimmäismäärä voi olla nimellisesti 100 miljoonaa euroa jäsenvaltiota kohti.

- Sen sijaan niin kutsutuille C-tukialueilla suurten yritysten tuki-intensiteettiä voidaan korottaa 15 prosenttiin tukikelpoisista kustannuksista ja tuen yritysکوhtainen enimmäismäärä voi olla nimellisesti enintään 150 miljoonaa euroa jäsenvaltiota kohti;
- ja niin kutsutuilla A-tukialueilla (EU:n vähiten kehittyneet alueet) toteutettavissa investoinneissa suurten yritysten tuki-intensiteettiä voidaan korottaa 30 prosenttiin tukikelpoisista kustannuksista ja tuen yritysکوhtainen enimmäismäärä voi nimellisesti olla 300 miljoonaa euroa jäsenvaltiota kohti.

Tuki voi kasautua samojen tukikelpoisten kustannusten kanssa osittain tai kokonaan päällekkäin vain, jos kasautuminen ei johda minkään sovellettavan säännön mukaisen korkeimman tuki-intensiteetin tai tukimäärän ylittymiseen. Tuen kokonaismäärä ei kuitenkaan missään tapauksessa saa ylittää 100 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.

Tukiviranomaisen on ennen tuen myöntämistä varmistettava, että riski tuotannollisen investoinnin siirtymisestä ETA-alueen ulkopuolelle on konkreettista. Tukea ei voida myöntää tuotantotoiminnan siirtämiseen jäsenvaltioiden välillä, eikä sitä voida myöntää vaikeuksissa oleville yrityksille.

Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle 60 päivän kuluessa tuen myöntämisestä, tuen määrästä, tuensaajan henkilöllisyydestä, tuettavan investoinnin tyypistä ja sijainnista.

Edellä esitetyn lisäksi komissio voi poikkeuksellisesti ja yksittäisten ilmoitusten perusteella hyväksyä edellä määritelyihin, vihreään siirtymään tarvittavien laitteiden tuottamiseen korotetun tukimäärän, joka voi olla enintään saman suuruiseen investointiin käytettävissä olevan tuen määrä kolmannessa maassa sijaitsevalla lainkäyttöalueella. Tämä edellyttää, että:

- 1) tuki ei ylitä tuen vähimmäismäärää, joka tarvitaan, jotta investointi tulee tuensaajan kannalta riittävän kannattavaksi kyseisellä alueella;
- 2) investointihanke sijaitsee joko
  - o 2.1) täysin A-alueella tai useammalla A-alueella; tai
  - o 2.2) kahdessa jäsenvaltiossa ja merkittävä osa investoinneista tapahtuu A-alueella; tai
  - o 2.3) kolmessa jäsenvaltiossa ja merkittävä osa investoinneista tapahtuu tukialueilla; tai
  - o 2.4) vähintään neljä jäsenvaltiota ja investointi kuhunkin jäsenvaltioon on merkittävä;

- 3) investointi edellä määriteltyjen laitteiden tuotantoon käyttää ympäristön ja teollisuuden päästöjen kannalta katsoen uusinta kaupallisesti saatavilla olevaa tuotantoteknologiaa;
- 4) tuensaajan on esitettävä vahvaa näyttöä yhtäältä EU:n ulkopuolisella lainkäyttöalueella tarjolla olevista tuista, sekä toisaalta siitä, ettei hanke ole riittävän kannattava missään ETA-alueella ilman tukea ja ettei vaihtoehtoista paikkaa tai sijaintia ETA-alueella ole harkittu.

Ehdotuksen jakso 2.5: Tuki REPowerEU:n kannalta merkityksellisen uusiutuvan energian, energian varastoinnin ja uusiutuvan lämmön käyttöönoton nopeuttamiseen

Ehdotuksessa katsotaan investointi- ja toimintatukien uusiutuvan energian ja energian varastoinnin käyttöönoton vauhdittamiseksi olevan sisämarkkinoille soveltuvaa, mikäli se on myönnetty tuuli- tai aurinkovoimaenergian, geotermisen energian, ympäristön energian, vuorovesi- ja aaltoenergian ja muun valtamerienergian, vesivoiman sekä biomasan, kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoissa syntyvän kaasun tai biokaasusta tulevan uusiutuvan energian tuotantoon (pois lukien uusiutuvasta vedystä valmistetun energian tuotantoon), sekä sähkö- tai lämpöenergian varastointiin. Sisämarkkinoille soveltuvana pidetään ehdotuksen mukaan nyt myös investointeja sellaisten uusiutuvan vedyn, biopolttoaineiden, bionesteiden, biokaasun sekä biomassapolttoaineiden varastointiin, joka kerää vuosittain vähintään 75 prosenttia sen pitoisuudesta suoraan sen yhteydessä olevasta uusiutuvan vedyn, biopolttoaineiden, bionesteiden, biokaasun tai biomassapolttoaineiden tuotantolaitoksesta.

Lisäksi tuki tulee myöntää tukiohjelman mukaisesti, mutta ohjelma voi rajoittua yhteen tai useampaan teknologiaan. Investointituissa uutena tukimuotona suorien avustusten, takaisinmaksettavien ennakoiden, lainojen, takausten ja veroetujen lisäksi ovat verohyvitykset, kun taas toimintatukea myönnetään kaksisuuntaisina sopimuksina, jotka kattavat laitoksen energiatuotantoon suhteutetun eron. Sopimusaika on enintään 20 vuotta tuetun laitoksen toiminnan aloittamisesta. Tuet myönnetään sellaisen tukiohjelman perusteella, jonka suuruus on arvioitu ja jolla on alustava budjetti. Lisäksi merituulivoimaa lukuun ottamatta laitosten on oltava valmiina ja toiminnassa 36 kuukauden kuluessa tuen myöntöpäivästä, mikä pidentää laitosten käyttöönoton määräaika kuudella kuukaudella verrattuna nyt voimassa oleviin sääntöihin. Sekä investointi- että toimintatuki tulee myöntää 31.12.2025 mennessä, joten muutoksen myötä puitesääntöjen voimassaoloaika pitenisi kahdella vuodella.

Myönnettävän tuen määrä tulee määrittää joko avoimen tarjouskilpailumenettelyn perusteella tai jäsenvaltiossa hallinnollisesti. Hallinnollinen määrittely tarkoittaa investointituen osalta kunkin tuen määrittämistä tuettavan hankkeen investointikustannustietojen perusteella, ja toimintatuen osalta toimivaltaisen energiasääntelyviranomaisen määräämällä strike-hinnalla, joka huomioi arvioidut nettokustannukset ja pääasialliset tulot sekä jo saadut tuet. Aurinko-, rannikko- ja merituulivoimalle sekä vesivoimaloille voidaan myöntää tukea ainoastaan tarjouskilpailumenettelyn kautta. Tarjouskilpailumenettelyn raja on kuitenkin nostettu aiemmasta 25 miljoonasta euron yrityskohtaisesta tukimäärästä 30 miljoonaan euroon, minkä lisäksi tuensaajien on oltava pieniä hankkeita seuraavan määritelmän mukaisesti:

- hankkeet, joissa asennettu kapasiteetti on enintään 1 MW; tai
- hankkeet, joissa asennettu kapasiteetti on enintään 6 MW, jos hanke on kokonaan pk-yritysten tai uusiutuvan energian yhteisöjen omistuksessa; tai
- pelkästään tuulienergiaa koskevat, kokonaan pienten ja mikroyritysten tai uusiutuvan energian yhteisöjen omistuksessa olevat hankkeet – hankkeet, joissa asennettu kapasiteetti on enintään 18 MW.

Pienten hankkeiden osalta ehdotuksesta on poistettu uusiutuvan vedyn tuotannon hankkeet enintään 3 MW asennetulla kapasiteetilla sekä jätteistä ja tähteistä peräisin olevan biokaasun ja biometaanin tuotannon hankkeet enintään 25 000 tonnin vuosittaisella asennetulla kapasiteetilla.

Ehdotuksessa tuki-intensiteetti ei investointituen osalta saa ylittää 100 prosenttia kokonaisinvestointikustannuksista silloin, kun tuki asetetaan tarjouskilpailumenettelyssä, tai 45 prosenttia investointikustannusten kokonaismäärästä silloin, kun tuki myönnetään hallinnollisesti. Toimintatukien osalta vastaavaa tuki-intensiteetin enimmäismäärästä ei ole ehdotetuissa muutoksissa säädetty.

Tukea myönnetään vasta-asennettuun tai uudelleenpaineistettuun kapasiteettiin. Investointituen on lisäksi oltava energiatuotosta riippumatonta, ja mikäli kyseessä on uudelleenkäyttökapasiteetti, ainoastaan uudelleenkäyttökapasiteettiin liittyvät lisäkustannukset ovat investointitukikelpoisia. Tukea voidaan myöntää investointeihin tai installaatioihin, joiden työt ovat alkaneet aikaisintaan näiden muutosten virallisena hyväksymispäivänä, lukuun ottamatta nyt voimassa olevien tilapäisen Venäjän hyökkäyssodan johdosta hyväksytyjen kriisipuitteiden mukaisia tukikelpoisia investointeja. Tukea voidaan kuitenkin myöntää ennen virallista hyväksymispäivää aloitetuille hankkeille, mikäli se on välttämätöntä investoinnin merkittäväksi nopeuttamiseksi tai laajentamiseksi. Tällöin tukea voidaan myöntää vain kiihtymispyrkimyksiin tai soveltamisalan laajentamiseen liittyvistä lisäkustannuksista.

Myönnettävä tuki voi kasautua muun valtiontuen tai keskitetysti hallinnoitujen rahastojen kanssa, jos tukitoimenpiteet koskevat erilaisia tunnistettavissa olevia tukikelpoisia kustannuksia. Tällä hetkellä voimassa olevista kriisipuitteista poiketen investointituki voi kuitenkin kasautua myös samojen tukikelpoisten kustannusten osalta osittain tai kokonaan päällekkäisinä, jos kasautuminen ei johda edellä määritellyn tuki-intensiteetin ylittymiseen. Toimintatuki taas voi kasautua samojen tukikelpoisten kustannusten osalta osittain tai kokonaan päällekkäisinä vain, jos kasautuminen ei ylitä 100 prosenttia edellä määritellyistä strike-hinnan nettokustannuksista. Jäsenvaltioiden on vahvistettava, että investointitukea saavat hankkeet olisivat toteutettavissa ilman, että niiden alkuperäisessä notifikaatiossa määriteltyä muuta valtiontukea tarvitaan. Muita valtiontukia ei voida hyväksyä tuettaviin hankkeisiin muutoin kuin ylivoimaisen esteen sattuessa

Lisäksi tuki, jolla nostetaan olemassa olevien laitosten sähköntuotannon enimmäiskapasiteettia, mutta ei tehdä lisäinvestointeja, on komission mukana sisämarkkinoille soveltuvaa samoin ehdoin kuin tällä hetkellä voimassa olevien Venäjän hyökkäyssodan johdosta hyväksytyjen kriisipuitteiden mukaan.

Ehdotuksen jakso 2.6: Tuki teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämiseen sähköistämisen ja/tai tietyt edellytykset täyttävän uusiutuvan ja sähköpohjaisen vedyn käytön avulla sekä tuki energiatehokkuustoimenpiteisiin

Ehdotettujen muutosten mukaan valtion tuki on välttämätöntä nykyisen kriisin ja RE-PowerEU-suunnitelman yhteydessä, jotta voidaan helpottaa investointeja teollisuuden vähähiilistämiseen erityisesti vähentämällä nopeasti riippuvuutta fossiilisten polttoaineiden tuonnista. Teollisuuden sähköistämisen ja energiatehokkuustoimien vauhdittaminen, jossa uusiutuvaa ja sähköpohjaista vetyä tai uusiutuvia vetypohjaisia polttoaineita sekä teollisuuden energiatehokkuustoimia hyödyntävien teknologioiden käyttöönotto ovat osa tarkoituksenmukaista, tarpeellista ja kohdennettua ratkaisua, jolla vähennetään riippuvuutta fossiilisista tuontipolttoaineista.

Pääasialliset muutokset sisältävät ehdotukset yksittäisen tuen yrityskohtaisesta enimmäismäärästä, joka voi olla joko 10 prosenttia tukiohjelman käytettävissä olevasta kokonaisbudjetista, tai 200 miljoonaa euroa. Sallittuihin tukimuotoihin on suorien avustus-

ten, takaisinmaksettavien ennakoiden, lainojen, takausten ja veroetujen lisäksi ehdotettu verohyvityksiä; ja vaikka tukea ei saakaan käyttää tuensaajan kokonaistuotantokapasiteetin lisäyksen rahoittamiseen, rajoitus ei koske teknisestä välttämättömyydestä johtuvia pieniä kapasiteettilisäyksiä.

Uutena lisäyksenä teollisuuden vähähiilistämistä koskevaan investointiin ehdotettiin tilannetta, jossa tukea myönnetään teollisuuden vähähiilistämistä koskevaan investointiin hyödyntämällä uusiutuvia vetypohjaisia polttoaineita. Tällöin polttoaineiden tulee täyttää uusiutuvan vedyn alkuperä- ja tuottamistapavaatimukset sekä saavuttaa kasvihuonekaasujen 70 prosenttia suuremmat päästövähennykset fossiiliseen vertailuaineeseen verrattuna.

Ehdotettujen muutosten mukaan tuki voitaisiin myöntää 31.12.2025 asti ja investoinnista rahoitettavan laitoksen tai laitteiston valmistumisen ja toiminnan alkamisen ajankohtaa on pidennetty 30 kuukaudesta 36 kuukauteen tuen myöntämispäivästä laskien. Tukea voidaan myöntää investointeihin, joiden työt ovat alkaneet aikaisintaan näiden muutosten virallisena hyväksymispäivänä, lukuun ottamatta nyt voimassa olevien tilapäisten Venäjän hyökkäyssodan johdosta hyväksytyjen kriisipuitteiden mukaisia tukikelpoisia investointeja.

Tukikelpoisten kustannusten osalta ehdotetaan lisättäväksi vaatimus tukiohjelman suunnittelemisesta siten, että sen avulla voidaan ottaa käyttöön etukäteen määritelty takaisinperintämekanismi, jolla pystytään reagoimaan tuulivoimasta tuleviin voittoihin, sekä sähkön tai maakaasun erittäin korkeisiin hintoihin. Vaihtoehtoisiksi tukikelpoisiksi kustannuksiksi ehdotetaan myös sähköistuksen, vetykytkimen tai energianparannuksen aikaansaamiseksi tarvittavien laitteiden, koneiden tai laitteistojen investointikustannuksia. Tuki-intensiteetti saa olla enintään 30–60 prosenttia muiden investointien kuin erikseen määriteltyjen sähköistyshankkeiden ja investointien investointikustannuksista.

Tuki voi kasautua muun valtiontuen tai keskitetysti hallintoitujen rahastojen kanssa, jos tukitoimenpiteet koskevat erilaisia tunnistettavissa olevia tukikelpoisia kustannuksia. Tuki voi myös kasautua päällekkäisten tukikelpoisten kustannusten osalta, jos erikseen määriteltyjä tukikatkoja ei ylitetä, tai minkään sovellettavan äännön mukaista korkeinta tuki-intensiteettiä tai tukimäärää ei ylitetä. Missään tapauksessa tuen kokonaismäärä ei kuitenkaan saa ylittää 100 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista.

## **EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely**

EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) artiklojen mukaan valtiontukien sääntely kuuluu komission toimivaltaan. Komissiolla on yksinoikeus Euroopan unionin tuomioistuimen valvonnan alla antaa yksityiskohtaisia sääntöjä koskien tukien hyväksyttävyyttä 107 artiklan 3 kohtien nojalla. Jäsenvaltioita kuullaan asiantuntijan roolissa.

## **Käsittely Euroopan parlamentissa**

Asiaa ei käsitellä Euroopan parlamentissa.

## **Kansallinen valmistelu**

EU12 kilpailu, hankinta- ja valtiontukijaoston kirjallinen konsultaatio 1.–7.2.2023 ja 9.2.2023–13.2.2023.

## **Eduskuntakäsittely**



Asiaa on käsitelty E-kirjeessä E 31/2022 vp sekä E-jatkokirjeet EJ 6/2022 vp, EJ 9/2022 vp ja EJ 12/2022 vp

## Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Valtiontukisäännöillä asetetaan reunaehdot yritystukien myöntämiselle Suomessa. Ehdotus on suoraan sovellettavissa (ml Ahvenanmaa), eikä sillä ole suoria lainsäädäntövaikutuksia.

## Taloudelliset vaikutukset

EU:n valtiontukisääntelyssä asetetaan raamit jäsenvaltioiden valtiontukipolitiikalle. Nykyisten valtiontukisääntöjen joustavoittaminen kyselyssä harkittavalla tavalla helpottaisi tukien myöntämistä uusiutuvan energian ja teollisuuden vähähiilistämisen osalta. Komission kaavailemat muutokset uusiutuvan energian ja teollisuuden vähähiilistämisen tukiin voivat nopeuttaa vihreää ja siirtymää vähentää riippuvuutta fossiilista polttoaineista.

Investointitukien salliminen nykyistä laajamittaisemmin tuotannollisiin investointeihin kyselyssä esitetyllä tavalla tarkoittaisi merkittävää muutosta EU:n valtiontukipolitiikassa. Tukien salliminen saattaa edistää kriittisten tuotteiden ja raaka-aineiden tuotannon syntymistä EU:hun ja parantaa EU:n omavaraisuutta ainakin joiltain osin tietyissä arvoketuissa. Vaikutusarviointien puuttuessa on kuitenkin epäselvää, voidaanko EU:n valtiontukipolitiikalla aikaansaada haluttuja muutoksia. Samanaikaisesti nykyistä avokätisempi valtiontukipolitiikka voi myös vaikuttaa kielteisesti sisämarkkinoiden toimintaan. Koronaepidemian jälkeisessä taloustilanteessa jäsenvaltioiden fiskaalinen liikkumatila vaihtelee huomattavasti. On todennäköistä, että vain kaikkein isoimmilla EU-mailla olisi varaa hyödyntää suunniteltuja valtiontukisääntöjen joustoja täysimääräisesti. On mahdollista, että aluetukia nykyisin hyödyntävät maat kannattaisivat uusia yhteisvastuullisia rahastoja, joista ne voisivat myös kustantaa tällaiset tuet. Tällöin välillinen taloudellinen vaikutus voi kasvaa merkittävästi.

Jäsenvaltioilla ei ole keskenään samanlaista taloudellista kykyä tukien myöntämiseen, ja vaarana olisi, että taloudeltaan suuret jäsenvaltiot hyötyisivät ehdotuksesta pienempien jäsenvaltioiden kustannuksella. Lisäksi tuotannollisten investointitukien matching kasvattaisi riskiä EU:n sisäisestä tukikilpailusta ja investointien kohdentumisesta tukien mukaan markkinaehtoisien kohdentumisen sijaan. On odotettavissa, että "matching" kasvattaa myös painetta rahoittaa joidenkin maiden myöntämiä tukia unionin yhteisistä varoista ja näin vaikuttaa välillisesti Suomen vastuisiin.

Samaan suuntaan vaikuttaa myös mahdollisuus korottaa tuotannollisten investointien tuen tukitasoa ja enimmäistukimääriä EU:n aluetukikelpoisilla. Ehdotus mahdollistaa nykyiseen aluetukisääntelyyn verrattuna selvästi suurempien tukimäärien käyttöönoton ilman komission enakkohyväksyntää. Enimmäistukitasot ovat samalla tasolla tai matalammat kuin nykyisessä aluetukisääntelyssä.

Lopputuloksena investoinnit vihreän siirtymän kannalta strategisilla sektoreilla keskittyisivät maihin, jotka osallistuvat tukikilpailuun, ja ne saatettaisiin rahoittaa varoista, joiden osalta Suomi on nettomaksaja. Toteutuessaan muutoksella olisi myös haitallisia vaikutuksia EU:n koheesiopolitiikan tavoitteiden kannalta, sillä investoinnit sijoittautuisivat EU:n sisällä myös hyvin kehittyneille alueille kehitysalueiden sijaan.

Tammikuun puoliväliin mennessä komissio oli hyväksynyt voimassaolevien Venäjän hyökkäyssodan takia joustavoitettujen poikkeussääntöjen nojalla yhteensä 182 eri EU-maiden tukitoimenpidettä, joiden yhteenlaskettu arvioitu budjetti oli 672 miljardia euroa.

Lukuja siitä, kuinka paljon tukia on tosiasiasa myönnetty yrityksille ei ole vielä saatavilla muista jäsenmaista. Myös lainat ja takaukset on huomioitu summassa kokonaisuudessaan.

Suomessa on toistaiseksi otettu käyttöön muutamia tilapäisten kriisipuitteiden mukaisia tukiohjelmia. Näistä pääosa kohdistuu lainoina energiayhtiöiden likviditeettitarpeisiin (15/18 miljardia budjetoiduista tuista), joista 9.2.2023 mennessä on puolestaan myönnetty yhteensä alle 200 miljoonaa. Muista tukiohjelmista on myönnetty alle 40 miljoonaa suorina avustuksina ja alle 120 miljoonaa erilaisina lainoina. Näin ollen Suomen kokonaistuet ovat olleet kohdennettuja ja maltillisia verrattuna kriisin huippuhetkillä arvioituihin erityisesti energiasektorin pahimpien skenaarioiden mukaan mitoitettuihin tukibudjetteihin.

### **Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät**

Suomi on ennakkovaikuttanut aktiivisesti valtiontuki- ja rahoituskysymyksissä niin poliittisella kuin virkamiestasolla.

Suomi mm. lähetti komissiolle vuoden 2022 lopussa yhdessä viiden saman mielisen jäsenmaan kanssa kirjeen, jossa tuotiin esiin tehokkaan kilpailun ja hyvin toimivien sisämarkkinoiden merkitystä sekä valtiontukipolitiikan roolia tässä yhteydessä. Kirjeessä korostettiin mm. sitä, että ennen merkittäviä valtiontukipolitiikan muutoksia on tehtävä faktapohjainen analyysi ja eri politiikkainstrumentteja koskeva vaikutusarviointi. 2.2.2023 kirjeeseen liittyi neljä uutta jäsenmaata; 10.2 kirjeeseen liittyi myös Belgia. Lisäksi Suomi on yhdessä kuuden muun saman mielisen jäsenvaltion kanssa lähettänyt komissiolle valtiovarainministerien kirjeen, jossa tuotiin esiin näkökulmia EU:n reaktiosta Yhdysvaltain IRA-lainsäädäntöpakettiin ja rahoituksesta.

Suomi on komission kanssa käydyissä keskusteluissa suhtautunut myönteisesti mahdollisiin määräaikaisiin valtiontukisääntöjen yksinkertaistuksiin, joilla pyritään helpottamaan teollisuuden vähähiilistämistä ja lisäämään uusiutuvan energian käyttöä. Suomi ei ole kannattanut lisäjoustoja strategisten sektorien tuotannollisiin investointitukiin.

### **Asiakirjat**

Komission ehdotus

### **Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot**

Johtava asiantuntija Samuli Miettinen, p. +358 295 047 364

Kaupallinen neuvos Olli Hyvärinen, p. +358 29 504 7026

### **VAHVA-tunnus**

EU/161/2023

### **Viite**

Napsauta tähän ja kirjoita viite